EDSCE – kiertotaloutta päättäjien, tutkimuksen ja teollisuuden näkökulmasta

29.10.2019

Suomen EU-puheenjohtajuuskauden tapahtuma eurooppalaiset kestävän kiertotalouden päivät (European Days of Sustainable Circular Economy) kokosi yli 700 osallistujaa Finlandia-taloon 30.9.–1.10. Ensimmäinen päivä oli pyhitetty kiertotaloutta yleisesti käsittelevälle yhteiskonferenssille ja toisena päivänä järjestettiin kolme rinnakkaista tapahtumaa: vuoden 2019 kiertotalouskonferenssi, vuoden 2019 Manufuture eli tulevaisuuden valmistusteollisuuden konferenssi sekä vuoden 2019 kestävien innovaatioiden konferenssi.

Maanantain yhteiskonferenssi

Avaustilaisuudessa tervetuliaissanansa lausuivat elinkeinoministeri Katri Kulmunin valtiosihteeri Jari Partanen, Euroopan komission Suomen edustuston päällikkö Antti Peltomäki sekä Euroopan komission pk-teollisuuden toimeenpanoviraston johtaja Julien Guerrier. Sitten kuultiin kolme puhetta eri näkökulmista, jotka kukin edustivat seuraavan päivän konferenssien teemoja.

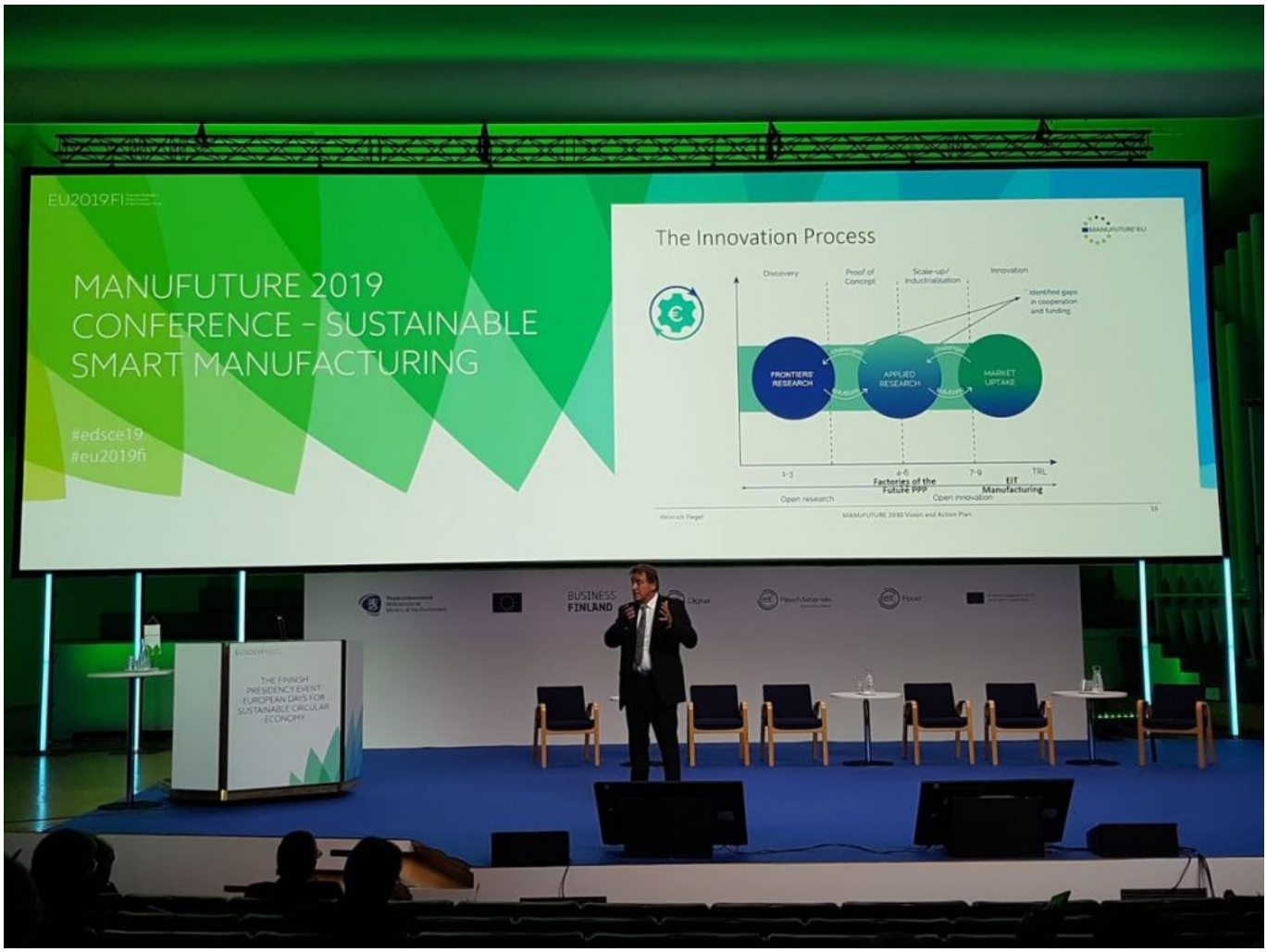
Kiertotaloustietoisuutta edistävän Ellen MacArthur -säätiön instituutio-, kaupunki- ja hallintoyhteistyön johtaja Jocelyn Blériot painotti puheessaan sitä, että nykyinen järjestelmä on rakennettu perinteisen lineaarisen talouden ehdoilla eikä tue kiertotaloutta. Kiertotalouden periaatteiden laajempi käyttöönotto edellyttää säädöksiä, jotka tekevät siitä houkuttelevan vaihtoehdon yksityiselle sektorille. Blériot myös muistutti siitä, ettei kiertotaloudessa ole kyse pelkästään jätteiden vähentämisestä vaan myös kasvihuonekaasupäästöjen pienentämisestä, johon EU on vahvasti sitoutunut. On arvioitu, että kiertotalouden menetelmien käyttöönotto EU:n alueen valmistavassa teollisuudessa ja ruoantuotannossa vähentää kasvihuonekaasupäästöjä yhtä paljon kuin sen liikenteen tekeminen kokonaan päästöttömäksi. Blériot painotti myös hyödykkeiden järkevää käyttöä ja käyttöasteen nostaminen. Esimerkiksi keskiverto eurooppalainen auto on 92 % ajasta pysäköitynä, usein julkisessa tilassa. Älykkäillä yhteiskäyttöpalveluilla autojen käyttöastetta saadaan nostettua ja julkista tilaa vapautettua parkkipaikoista puistoiksi, viheralueiksi ja urheilu- ja leikkikentiksi. Tällaisista kokeiluista oli Blériot'n mukaan jo hyviä tuloksia, joissa keskusta-alue muuttui viihtyisämmäksi ja ihmisten liikkuvuus säilyi ennallaan.

Euroopan teknologiainstituutin (EIT) hallintoneuvoston puheenjohtaja Dirk Jan van den Berg käsitteli EU:n tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvistamista tukemaan kiertotalouteen siirtymistä. EIT on EU:n tutkimusta rahoittava erillisosasto, jota voisi verrata Business Finlandia edeltäneeseen Tekesiin. EIT on tukenut yli 2000 startup-yritystä ja yli 50 kiertotaloutta edistävää digitaalisten innovaatioiden hubia eli palveluiden tuottajien, käyttäjien ja mahdollistajien verkostoa. Euroopan akkuliittouma perustettiin 2017 tekemään yhteistyötä akkujen kierrätyksessä. EIT:n ruokaosasto on rahoittanut tutkimusta ruokahukan hyödyntämisessä proteiinien ja lannoitteiden tuottoon. EIT:n raaka-aineosasto taas on rahoittanut raaka-aineiden kierrätykseen, tinan

jäljittämiseen ja akkujen vaihdettavuuden lisäämiseen liittyvää tutkimusta. Van den Berg painotti perustutkimuksen tärkeyttä, vaikkakin luonnehti kehitystä perustutkimuksesta valmiiksi tuotteeksi kaikeksi muuksi kuin suoraviivaiseksi.

Viimeisenä teollisuuden puheenvuoron käytti Maurizio Gattiglio, seinäjokelaisen Finn-Powerinkin omistavan Prima Industrien varatoimitusjohtaja ja EU:n valmistavan teollisuuden Manufuture-alustan hallituksen varapuheenjohtaja. Hänen aiheensa oli kiertotalouden liiketoimintamallien omaksuminen valmistavassa teollisuudessa. Gattiglion mukaan nouseva tehokkuus, paikallisempi tuotanto, säästöt raaka-aineen ja veden kulutuksessa sekä päästöjen ja jätteiden väheneminen ovat mallien tuottamia konkreettisia taloudellisia hyötyjä. Valtioiden mittakaavassa taas kiertotalous tuottaa uusia työpaikkoja. Esimerkiksi Hollanti odottaa kiertotalouden tuottavan 50 000 työpaikkaa, seitsemän miljardia euroa, 10 % hiilidioksidipäästövähennyksiä, 20 % säästöjä teollisuuden vedenkulutuksessa ja 25 % vähennystä raaka-aineiden tuonnissa. Suurimpana haasteena kiertotalousmallien laajamittaiselle käyttöönotolle Euroopan valmistavassa teollisuudelle Gattiglio piti teollisuuden säilyttämistä kilpailukykyisenä globaalissa taloudessa. Kiinan teollisuudelleen pumppaama valtionapu ja tukiaiset sekä Yhdysvaltain monopoli digitaalisissa palveluissa ja tuontitullit tuottavat vaikeuksia Euroopan vientiteollisuudelle jo nyt. Sääntöjen ja standardien olisi oltava samat kaikille. Kuitenkin Gattiglio näki kiertotalouden myös potentiaalisena yritysten kilpailukykyä ja monipuolisuutta kasvattavana tekijänä, koska se tuottaa valmistajalle myös ylläpito-, päivitys- ja huoltopalveluita.

Puheenvuoroja seuranneessa paneelikeskustelussa tuotiin esiin yhteistyöverkostojen, taloudellisten kannustimien ja tiedonsiirron tärkeys kiertotalouden kehitykselle. Jos esimerkiksi ruokahävikkiä ei mitata, ei sitä voida pienentääkään. Raaka-aineiden jäljitettävyys on tärkeää niin ruoantuotannossa kuin akkujen valmistuksessa, samoin kuin tuottajien, tutkijoiden ja elinkeinoelämän yhteistyö. Tekoälyn potentiaali kiertotaloudelle nähtiin korkeana, mutta muistutettiin tekoälyn olevan vain teknologinen apuväline eikä mikään taikasauva. Tällä hetkellä tekoälyä kohtaan kasataan turhia odotuksia alalla kuin alalla. Riittävä tiedonkeruu ja anturien hyödyntäminen ovat myös tekoälyn kannalta kriittisiä.

Kuva 1: Manufuturen hallituksen puheenjohtaja professori Heinrich Flegel esittelee Manufuren visiota vuodelle 2030.

Tiistain Manufuture-konferenssi

Manufuture-konferenssissa juhlittiin teini-ikään päässyttä 15-vuotiasta Manufuture-verkostoa, ja päivän aikana puhujia oli kaikkiaan miltei 20. Nostan tässä esille muutamia omasta mielestäni kiinnostavia puheenvuoroja.

Avaustilaisuudessa Business Finlandin ekosysteemeistä vastaava johtaja Teija Lahti-Nuuttila muistutti ilmastonmuutoksen ehkäisyn ja resurssitehokkuuden olevan valmistavan teollisuuden trendejä, joita myös kuluttajat peräänkuuluttavat. Kunnianhimo on hänen mukaansa tarpeen, jotta yritykset ymmärtävät digitaalisen muutoksen tärkeyden ja rupeavat pyrkimään sitä kohti.

Glastonin toimitusjohtaja Arto Metsänen kävi esityksessään läpi yrityksensä muutoksen kulutustavaran tuottajasta teknologiayritykseksi. Keskittyminen ja satsaukset tutkimus- ja tuotekehitystoimintaan auttoivat yritystä nousemaan 2008 finanssikriisiä seuranneista raskaista tappioista kasvun uralle. Toki siihen vaikutti suosiollisesti myös yrityksen 2017 hankkinut pääomasijoittaja, mutta ensin piti päästä suosta ylös omin voimin. Glastonilla on joka tapauksessa alan korkeimmat suhteelliset t&k-menot, ja Metsänen piti sitä ainoana tapana kilpailla kiinalaisia halpavalmistajia vastaan.

Euroopan komission tutkimuksen ja innovaation pääosaston teollisuusteknologiasta vastaava johtaja Peter Dröll ilmaisi tyytyväisyytensä Manufuture-yhteistyöhön, jonka katsoi olleen suuressa roolissa saattamassa Euroopan teollisuutta jaloilleen finanssikriisin jälkeen. Valmistava sektori on kuitenkin Euroopalle hyvin tärkeä, sillä se tuottaa 30 miljoonaa suoraa ja 70 miljoona epäsuoraa työpaikkaa. Dröll muistutti komission uuden puheenjohtajan Ursula von der Leyenin tavoitteesta tehdä Euroopasta ensimmäinen hiilineutraali maaosa vuoteen 2050 mennessä ja piti hyvänä sitä, että moni eurooppalainen valmistaja on jo sitoutunut hiilineutraaliuteen vuoteen 2030 mennessä. Hän toivoi kunnianhimoista suhtautumista tulevaisuuden haasteisiin ja muistutti, että talouden ja säädösten pitää palvella ihmistä ja että digitaalinen murros pitää toteuttaa yhdessä työntekijöiden kanssa.

Valtran huoltopalveluiden markkinointipäällikkö Jari Luoma-aho kertoi yrityksensä hyödyntävän kiertotaloutta jo kohtalaisen paljon liiketoiminnassaan. Uudelleenvalmistuksen tuoteperhe kattaa jo kaikki perusvaihteistokomponentit, ja niiden hinnat ovat 60–70 % uuden hinnasta. Jopa 90 % materiaaleista voidaan käyttää uudelleenvalmistusprosessissa. Luoma-aho kertoi liiketoiminnan kohdanneen asiakkaiden odotukset, sen määrän kasvavan ja tuoteportfolion laajenevan koko ajan. Loppukaneettinaan hän totesi, ettei hänellä ole kiertotalousmallin soveltamisesta käytäntöön mitään huonoa sanottavaa.

Kaiken kaikkiaan tapahtuma osoitti, että kiertotalous kasvattaa merkitystään eurooppalaisessa yhteiskunnassa, joskin muutos on vielä hidasta. EU pyrkii satsaamaan kiertotalouden edistämiseen niin panostamalla tutkimukseen kuin pyrkimällä muuttamaan sääntöjä sitä suosivaksi. Teollisuuskin tuntuu ymmärtävän asian tärkeyden. Globaali talous tosin tuo omat haasteensa, jos muut suuret toimijat pelaavat eri säännöillä.

Juha Hirvonen
yliopettaja, SeAMK tekniikka